

**Masarykova univerzita v Brně
Pedagogická fakulta**

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Název projektu:

Co pro mě znamená moje třída a co znamenám já pro ni?

Student: Jana Slavíková
Jana Sovišová

Ročník: 4.

Školní rok: 2005/2006

Místo realizace: ZŠ nám. Republiky *Ročník:* 1.
Brno

I. NÁVRH PROJEKTU

1. **Název:** Co pro mě znamená moje třída a co znamená já pro ni?
2. **Koncentrační idea:** Třída 1. B
3. **Typ projektu:**
 - uměle připravený
 - k získání sociálních dovedností
 - krátkodobý (jednodenní)
 - školní
 - společný
 - více předmětový
4. **Smysl projektu:**
 - uvědomění vlastní výjimečnosti a důležitosti
 - sebevědomí
 - pocit, že někam patřím
 - kladné hodnocení druhého
 - spolupráce
 - soudružnost
 - „vlastenectví“ a hrdost v rámci třídy
 - respekt a ohleduplnost k ostatním
 - slušné chování
5. **Výstup projektu:**
 - společný symbol třídy
 - vlastní pravidla chování ve třídě
6. **Cíle projektu:**
 - a) **Kognitivní** – žák umí: rozlišit dobré a špatné vlastnosti
navrhnout pravidla chování ve třídě
 - b) **Psychomotorické** – žák umí: obkreslit obrys své ruky
vystříhnout požadovaný tvar
doprovodit píseň pohybem
zpodobit sebe nebo spolužáka
napsat pravidla chování
 - c) **Afektivní** – žák: si je vědom svých dobrých vlastností
zažije pocit, že patří do kolektivu
ví, jak se chovat zdvořile a slušně
 - d) **Sociální** – žák: spolupracuje ve skupině
umí ocenit druhé
7. **Činnosti:**
 - vytváření společného díla
 - zpívání písniček o třídě
 - hry rozvíjející soudružnost a spolupráci
 - povídání jeden o druhém
 - zjišťování informací jeden o druhém

- 8. Metody:** rozhovor
vyprávění
dotazník
dramatizace
grafická a výtvarná činnost
nácvik pohybových dovedností
- 9. Organizace:** skupinová práce
práce ve dvojicích
samostatná práce
- 10. Pomůcky:** motivační příběh
obrázky chlapců
fixy
„kouzelná krabička“ (zrcátko)
dotazníky
šňůra a kolíčky
tvrdý papír
pastelky (voskovky)
nůžky
lepidlo
velký balicí papír
- 11. Prezentace:** vyvěšení symbolu třídy a společných pravidel chování na dobře viditelném místě ve třídě
prohlídka rodičů v rámci rodičovských schůzek
- 12. Hodnocení:** hodnocení průběhu projektu žáky i učiteli
hodnocení dodržování pravidel v průběhu školního roku

II. REALIZACE PROJEKTU

1. Charakteristika třídy:

- 16 dětí
- 10 dívek, 6 chlapců
- 3 děti romského původu
- většina dětí ze sociálně slabých nebo neúplných rodin
- znatelné nepřátelství k dětem romského původu
- nestabilní kázeň
- schopnost práce ve skupinách, pokud spolupracují kamarádi, při náhodném namíchání skupiny se projevuje nechuť spolupracovat
- práce ve třídě je občas narušována nevhodným chováním
- nikdy se nesečkali s projektovou výukou

2. Průběh projektu:

- **Motivační příběh o Mirkovi a Standovi**

Cíl: motivace žáků a uvedení do tématu

Po přivítání a organizační chvílce se všichni žáci dozvěděli, co je dnes čeká a sesedli se na koberec, kde si udělali pohodlí. Ztišili se. Zazněla krátká, tichá podkreslující melodie a děti si vyslechly celý motivační příběh. Některé již reagovaly během četby a komentovaly situace v příběhu vlastními zážitky.

- **Diskuse – Jaké má který chlapec vlastnosti?**

Cíl: žák dokáže vyjádřit vlastními slovy hlavní osnovu příběhu; upozornit na klíčové momenty textu; porovnat a zdůvodnit příčiny a následky jednání hlavních hrdinů; dokáže charakterizovat vlastnosti hlavních hrdinů

Dětem se příběh líbil a zcela určitě ho pochopily, protože jim nečinilo žádný problém ho přečíst. Problémy nastaly s charakteristikou hlavních hrdinů. Děti nedokázaly vysvětlit pojem „vlastnost“. Proto jsme neznámé slovo dětem vysvětlily a uvedly příklady a děti doplnily další vlastnosti. Přesto jsme musely při charakteristice pomáhat otázkami: Jaký byl Standa kamarád? Jak se choval? Byl hodný? Pomáhal druhým?.....

- **Psaní vlastností do plakátů s obrázky chlapců**

Cíl: žák vyvodí závěry z diskuze, napíše a pojmenuje jednotlivé vlastnosti a povahové rysy hlavních hrdinů; napsáním prokáže, že si zapamatoval, co je to vlastnost

Na dva velké balící papíry jsme předem nakreslily portréty hlavních hrdinů a žáci na každý doplnili vlastnosti, o kterých jsme mluvili v předešlé diskuzi. Děti si procvičily neznámá písmenka a spolupracovaly překvapivě velice pěkně a byly aktivní.

- **Diskuse – Jaké vlastnosti máš ty?**

Cíl: žák posoudí sebe sama; ocení i zkritizuje své dobré a špatné vlastnosti

Přesto, že už děti věděly, co je to vlastnost, činilo jim problém říci, jaké vlastnosti mají oni sami. Nejčastěji popisovaly vnější rysy a co dělají (chodí vysypávat koš, pomáhají mamince, hrají si se sourozenci, dobře se učí...). O vlastnostech se zmínily pouze, když jsme se zeptaly: „Co o Tobě říká maminka? Jaký jsi? Co o Tobě říkají kamarádi?“. U špatných

vlastnostech nejvíce zmiňovali, že někdo neposlouchá a zlobí, jiní ale i dokázaly říct, že je neposedný. Při této činnosti byly patrné velké rozdíly ve slovní zásobě dětí.

- **Kouzelná krabička (zrcadlo)**

Kouzelnou krabičku jsme si vyrobily z obyčejné krabičky s víčkem a dovnitř daly malé zrcátko. Žáci přistupovaly po jednom ke kouzelné krabičce a věděli jen, že uvidí někoho velmi výjimečného, který má spoustu dobrých vlastností. Reakce byly jedinečné a nepopsatelné. Dokázaly tajemství nepovědět ostatním, na které se ještě nedostalo.

- **Přestávka (konec 1.hodiny)**

- **Co rád dělám – pantomimické znázorňování činností**

Cíl: žák pomocí pantomimy vyjádří 1 činnost, která ho charakterizuje

Po přestávce jsme se opět sesedli všichni do kroužku a každý jeden po druhém předvedl jednu činnost, kterou rád dělá. Ostatní hádali, o jakou činnost jde. Postupně se osmělili všichni. Děti pantomima bavila a dokázali předvést vždy něco nového, takže se činnosti neopakovaly.

- **Diskuse – Pamatuješ si, co všichni rádi dělají? Víš, co jiného mají rádi?**

Cíl: sebereflexe předešlé části (pantomima); žák dokáže zopakovat, kterou činnost předváděl jeho spolužák; navrhne způsob, jak zjistit informace o ostatních spolužácích; vysvětlí; co je to dotazník

Tato diskuse byla opravdu krátká, protože děti si činnosti pamatovaly a velice rychle přišly i na dotazník. Proto jsme děti rozdělili do dvojic.

- **Novináři - vyplnění dotazníku**

Cíl: žák dokáže spolupracovat ve dvojicích; správně formulovat dotaz; vyplní dotazník; zpodobí sebe, popř. svého spolužáka

Práce probíhala v lavicích. Protože žáci nebyly ještě zdatnými čtenáři, nejprve jsme si dotazník přečetli a upozornili na neznámá písmena (slova). Poté se děti pustily do práce. Dbaly jsme na to, aby si správně pokládaly navzájem otázky. Některým dvojicím, jsme musely více pomáhat jak s čtením a psaním, tak s prací ve dvojici. Proto někteří byly dříve hotoví, a proto jsme jim daly krátkou samostatnou práci (skládání obrázku). Každý si dotazník pověsil kolíčkem na šňůru vzadu ve třídě. Ve volném čase si děti prohlížely výtvary svých spolužáků.

- **Písnička „Ať jsi velký nebo malý „+ pohybový doprovod**

Cíl: uvolnění, relaxace; žák si zapamatuje slova, melodii a rytmus písně a doprovodí ji pohyby podle ukázky

Písničku jsme dětem předvedly a po kratších celcích naučily. Písnička je krátká a jednoduchá, proto se ji děti naučily (i díky doprovodným pohybům) velmi rychle. Několikrát jsme ji zazpívali.

- **Přestávka (konec 2.hodiny)**

- **Motivace sluníčka**

Cíl: žák navrhne možnost využití papírového kruhu, naplánuje pracovní postup výroby třídního symbolu, najde různé významy symboly slunce

Společně s dětmi jsme si povídali o tom, co už o sobě navzájem víme a že jsme každý jiný. Měly za úkol vymyslet, co mají společného (patří všichni do jedné třídy). Nebylo to zrovna snadné, ale přišly na to zcela samy. Předložily jsme ale další problém – velký žlutý kruh – a žáci měly navrhnout, k čemu všemu by se dal použít (střed sluníčka). Na slunce také přišly a začaly mezi sebou řešit, že nemá paprsky. Proto jsme navrhli, že si je můžeme vyrobit, ale pokud to má být třídní sluníčko, mělo by mít něco od nás. To, že je nakreslíme, bylo všem jasné. Nápad s obkreslením svého předloktí se ujal.

- **Společná výroba „třídního“ sluníčka**

Cíl: žák obkreslí obrys své ruky (spolupráce ve dvojici), dokáže vystříhnout požadovaný tvar

Děti tato činnost velmi bavila. Držely se většinou všichni pracovního postupu. Po vybarvení a vystřížení svého paprsku si jej nalepily na střed sluníčka. Při této činnosti zde opět byly vidět velké rozdíly v manuální zručnosti jednotlivých žáků.

- **Přestávka (konec 3.hodiny)**

- **Diskuse – Co by se ti líbilo a co nelíbilo ve tvé třídě? + zapsání nápadů na tabuli**

Cíl: žák navrhne řešení úvodního motivačního příběhu, popíše a zhodnotí nynější situaci ve třídě, navrhne pravidla chování a zformuluje jejich znění

S dětmi jsme si opět sedli do kroužku, zavzpomínaly na úvodní příběh a zopakovaly to nejdůležitější. Děti hlasovaly, jestli by se něco podobného mohlo stát i v jejich třídě. Debata probíhala i na téma, co dělat, aby se to nemohlo stát. Společně jsme děti přivedly na to, utvořit si ve třídě vlastní pravidla, která budou všichni dodržovat. Protože žáci zatím neumí dobře psát, zapisovali jsme my jejich nápady na tabuli.

- **Výběr společných pravidel pro chování ve třídě**

Cíl: žák rozliší, co je a není slušné chování a prokáže znalost správného chování ve škole a třídě.

Opět formou hlasování jsme vybrali 10 vítězných pravidel. Některá pravidla bylo obtížné prosadit – děti se nedokázaly rozhodnout. Pomáhaly jsme si otázkami: „Líbilo by se Ti, kdyby....?“

- **Sepsání SMLOUVY o chování**

Cíl: žák si určí správný pracovní postup a napíše správně jednotlivé pravidlo

Dětem jsme musely samy rozdělit, kdo které pravidlo napíše. Na předem připravenou listinu žák své pravidlo nalepil a pod listinu se podepsal, že souhlasí s jejím dodržováním.

- **Písnička První B**

Pro uvolnění a protažení jsme děti naučily předělanou písničku z večerníčku Mach a Šebestová. Protože nápěv děti znaly, lehce si zapamatovaly jednoduchá slova. Zopakovaly jsme si i píseň předešlou.

- **Zhodnocení průběhu dne, práce**

Zhodnocení celého dne trvalo asi jen 10 min. Společně s dětmi jsme shrnuli, co jsme celý den dělaly. Samy nám řekly, co se jim líbilo a co ne. Kladné názory převládaly.

3. Texty k projektu:

MOTIVAČNÍ PŘÍBĚH

V jednom velkém městě v jedné první třídě kdysi byli dva hoši – Standa a Mírek. Byli to velcí kamarádi, znali se už z mateřské školky, a když přišli poprvé do školy, hned si sedli vedle sebe, do třetí lavice uprostřed. Chodili společně do školy i ze školy, vybrali si stejné kroužky, půjčovali si stejné knížky, hráli si se stejnými hračkami, zkrátka to byli nejlepší kamarádi.

Jak ale školní rok běžel a prvňáčci uměli číst a psát stále víc a víc písmenek a vět, ukázalo se, že Standa je o něco šikovnější. Sešity měl vždycky hezčí, ve slabikáři četl trochu rychleji, se sčítáním a odčítáním neměl tolik problémů a celkově od paní učitelky dostával víc jedniček než Mírek. A tak se stalo, že Mírek začal svému kamarádovi závidět. A začal se chovat nějak divně.

Občas vzal Standovi gumu, aby nemohl opravit špatně spočítaný příklad, jindy u psaní schválně strkal do lavice i do Standova lokte, aby se mu písmenka nepovedla, ve čtení mu zase špatně radil, aby to vypadalo, že nedává pozor. Ostatním dětem pak Mírek o Standovi navykládal kdejaké lži, jen aby se s ním nekamárádili tolik jako dřív. O přestávkách nevynechal jedinou příležitost, aby kamarádovi podrazil nohy, na obědě dokonce schválně vylil čaj a ještě to šel požalovat paní učitelce, jakože to tam tak nechal Standa.

Standa si pořád říkal, že to všechno je jen nějaká náhoda a pořád považoval Mirka za svého nejlepšího kamaráda. Dával mu opsat úkoly, když je Mírek zapomněl, dělil se s ním o svačinu, když Mírek tu svou ve spěchu nechal doma, a nikdy nikomu neřekl, že se k němu Mírek nechová moc pěkně.

Mírek využíval Standova přátelství a sám se choval čím dál hůř, až jeden jeho vtípek málem skončil tragédií: Když jednoho dne šly děti ze školy, dělal si Mírek ze Standy přede všemi legraci a na celou ulici vykřikoval, že se Standou není žádná hra, protože se pořád jen drží máminy sukně a všeho se bojí. „Podívejte se na něj, jak si schválně zajde, jen aby přecházel cestu po přechodu. A přitom žádné auto nejede, klidně můžeme přeběhnout hned před školou. To je mi Nebojsa!“ Standovi to bylo líto a také chtěl svému kamarádovi ukázat, že se v něm mílí, a tak se rozběhl a... V té chvíli zrovna přijíždělo nákladní auto a řidič už nemohl nic dělat. Standa skončil v nemocnici.

A co myslíte, že udělal Mírek? Litoval toho? Naopak, byl rád, že teď je ve třídě nejchytřejší on...

SPOLEČNÉ PÍSNIČKY

At' jsi velký nebo malý

At' jsi velký nebo malý, nebo akorát,
Každého má někdo rád,
At' jsi tlustý nebo hubený, nebo akorát,
Každého má někdo rád.

Je dobře, když se těšíš,
A nevadí, když brečíš,
Máme radost, když si hraješ
A když klidně spíš.

Je to jedno, jak se cítíš
A jak vypadáš,
/: Každého má někdo rád, :/
I tebe, i tebe, i tebe, i tebe, i tebe, i mne!

První B

My jsme žáci 1.B,
můžeme říct na sebe:
víme, jak si pomáhat,
hezky spolu pracovat,
a to není jenom tak.

Každý z nás je jinačí,
Ale to nás netlačí,
Vždyť beze mě, bez tebe
Nebyla by První B
A MY CHCEM BÝT V PRVNÍ B!

4. Práce dětí:

- Obr. 1 Dotazník
- Obr. 2 Vyplněný dotazník
- Obr. 3 Dotazníky vyvěšené na zadní straně třídy
- Obr. 4 Společné sluníčko; symbol třídy 1.B, každý paprsek nese otisk paže a jméno jednoho žáka
- Obr. 5 Smlouva o pravidlech chování; každé pravidlo ztvárnila jiná dvojice žáků

III. SEBEREFLEXE

(Vypracovala: Jana Sovišová)

1. Jak se vám podařilo naplnit smysl pedagogického projektu?

Myslím si, že si děti opravdu uvědomily, že jsou výjimečné a že na nich někomu záleží. Pravidla chování sice vymýšlely snadno, ale nejsem si jistá, že se podle nich budou ve třídě opravdu dobrovolně řídit.

2. Zhodnoťte splnění stanovených výukových cílů

Myslím si, že kognitivní, psychomotorické a podobně i sociální cíle byly bez problémů splněny. Trochu mohu váhat pouze u cílů afektivních, ale i tam mám příjemný pocit, že vše, co jsme si stanovili, žáci nakonec prožili.

3. Došlo v průběhu projektu k nějakým změnám oproti návrhu projektu? Pokud ano, popište k jakým.

Některé činnosti dětem trvaly déle, než jsme předpokládali, proto jsme vynechali některé připravené aktivity. Také v diskusích bylo třeba děti pobízet a navodit víc, než jsme si mysleli.

4. Zhodnoťte podmínky pro realizaci projektu

Prostorové podmínky ve třídě byly plně vyhovující. Pokud myslíme to, jak byly připraveny děti, musím přiznat, že se nikdy před tím děti s projektovou výukou nesetkaly, a proto práce nebyla snadná.

5. Jak hodnotíte volbu vyučovacích metod a forem výuky?

Myslím si, že volba metod a forem byla správná. Důležité bylo časté střídání činností, to se velmi osvědčilo.

6. Co bylo přínosem projektu pro děti?

Jsem přesvědčena, že děti poznaly, že jsou důležitý člen své třídy, že je ostatní mají aspoň trochu rádi a bez nich by třída nebyla úplná. Hlavně pro děti, které jsou obvykle stranou kolektivu, byl projekt přínosný.

7. Co bylo přínosem projektu pro vás (školu...)?

Rozhodně bylo přínosné vyzkoušet si jinou než klasickou výuku. Je ale potřeba uvědomit si, že projekt – hlavně v 1. třídě – je náročný na přípravu a čas realizace, a já osobně také zápasím s otázkou, jak trvalé budou získané vědomosti a dovednosti dětí.

8. Pokud byste realizovali projekt příště, co byste na něm změnili?

Asi bych se lépe psychicky připravila na všechny reakce dětí, pokud to ovšem lze, a byla bych od začátku mnohem přísnější. Po technické stránce bych neměnila nic.

9. Můžete zformulovat nějakou zajímavost, která vás při realizaci projektu překvapila?

Už i malé děti jsou sobecké a mají sklon k rasismu. Vždycky jsem si myslela, že takoví jsou jen dospělí, nebo aspoň děti starší.

III. SEBEREFLEXE (Vypracovala: Jana Slavíková)

1) Jak se vám podařilo naplnit smysl pedagogického projektu?

Myslím, že jeden projekt na sociální téma děti nezmění. Je to jen jeden malý krok z daleké cesty a nevím, jestli paní učitelka touto cestou půjde. Musím upřímně říct, že vymyslet projekt do 1.B pro mě bylo těžké a jsem si vědoma toho, že jsme se dopustily spousty chyb. Každopádně podle práce a nadšení dětí se projekt líbil a myslím, že každé dítě odcházelo po projektu s vědomím, že má ve třídě svoje místo, že není ve třídě samo a že je něčím výjimečné. To, jestli děti budou dodržovat pravidla, která si samy napsaly, nevím, ale myslím, že pokud na ně nezapomene paní učitelka, nezapomenou na ně ani děti.

2) Zhodnot'te splnění výukových cílů.

Cíle, které jsme si stanovily, jsme myslím úspěšně všechny splnily. Děti pěkně spolupracovaly a i na výsledných pracích je podle mého názoru vidět snaha a zaujetí. Bohužel do dětí nevidím, abych mohla zhodnotit splnění cílů afektivních. Předpokládám ale, že přinejmenším malá změna se v každém udála a jestli to bude mít vliv na chování jedince a na změnu postojů, ukáže čas.

3) Došlo v průběhu projektu k nějakým změnám oproti návrhu projektu?

Pokud ano, popište k jakým.

Nedokázaly jsme přesně odhadnout časovou náročnost některých aktivit, proto jsme měli nachystané ke každé části další aktivity, které jsme ve většině případů nepoužili (výjimku tvoří pouze skládání obrázku – příběhu, který byl využit u dětí, pokud rychleji dokončily práci).

4) Zhodnot'te podmínky pro realizaci projektu.

S prostorem třídy i vybavením jsem byla plně spokojena. Paní učitelka nám poskytla veškerý potřebný materiál. Jediná nevýhoda byla v termínu konání projektu, protože den před projektem, byla třída v divadle a celý den se neučila. Pro některé jedince to byla příliš dlouhá doba bez stereotypu, což se občas projevovalo neklidem a nesoustředěností.

5) Jak hodnotíte volbu vyučovacích metod a forem výuky?

Myslím, že metody a formy jsme zvolili vhodně. Bylo nutné měnit činnosti a dodržovat přestávky a určitě se nám to vyplatilo.

6) Co bylo přínosem projektu pro děti?

Jak již jsem zmínila v otázce číslo 1. myslím, že každý aspoň na chvíli byl rád, že chodí do 1.B a vážil si toho, jaký je. Nedokáži říct, zda mělo téma větší význam pro děti ostrčené z kolektivu, nebo pro děti obdivované. Přínos projektu vidím i ve společném prožitku, ve společné práci a společném výtvoru – každý se musel přiložit ruku k dílu, aby se práce dovedla až do konce.

7) Co bylo přínosem projektu pro vás (školu...)?

Každopádně jsem si mohla zkusit něco úplně nového, nasbírat zase nové zkušenosti a poučit se z chyb – ať už organizačních, didaktických, či teoretických. Nelituji vloženého úsilí a zkušenost z tohoto dne mě povzbuzuje vyzkoušet projektovou výuku i v budoucnu. Pokud to půjde, v 1.třídě bych raději volila integrované tematické vyučování, ke kterému měl náš „projekt“ hodně blízko.

8) Pokud byste realizovali projekt příště, co byste na něm změnili?

Raději bych projekt učila ve vyšší třídě, kde bych se snažila dětem dát větší svobodu a prostor. Sobě samé bych ubrala tendenci vše organizovat a přidala více odvahy nechat projektu volný průběh a neomezovat ho časem.

9) Můžete zformulovat nějakou zajímavost, která vás při realizaci projektu překvapila?

Bohužel tu musím uvést smutnou zkušenost s otázkou rasismu již v 1.třídě. Nedokážu si vysvětlit, že už děti po mateřské školce jsou schopny nenávidět. Smutné na tom všem je, že se to děti učí zjm. od svých rodičů.

Během projektu mě překvapilo spoustu maličností, ať už to byly některé odpovědi dětí, jejich nečekané reakce i celková atmosféra i úspěch projektu.